

Nr 1820

av fru Kristensson m. fl.

med anledning av propositionen 1975:12 med förslag till lag om ändring i skadeståndslagen (1972:207), m. m.

De förslag till ändringar i skadeståndslagen som förelägges riksdagen i proposition 1975:12 utgör den andra etappen i det skadeståndsrättsliga utrednings- och lagstiftningsarbete som nu pågått i tjugofem år.

I princip ligger culparegeln alljämt till grund för den svenska skadeståndsrätten, men vissa värderingar som man hittills uppfattat som viktiga inslag i regelsystemet har praktiskt taget utplånats.

Skadeståndets ena huvuduppgift, nämligen att försätta den skadelidande – därest han inte är medvällande – i samma situation som om skadan icke inträffat, står kvar. De tankegångar om maximering av skadestånd vid personskada, vilka chefen för justitiedepartementet gav uttryck åt i den proposition som låg till grund för skadeståndslagen (1972:5) och som skarpt kritiserades i den moderata motionen 1972:1489, har skadeståndskommittén nu prövat men funnit föga tilltalande. Skadeståndsreglerna, säger de sakkunniga, måste i själva verket anses som ett ganska olämpligt instrument för inkomstutjämning. Det är med tillfredsställelse man noterar att fördragande statsrådet delar skadeståndskommitténs uppfattning och sålunda icke vill använda skadeståndsrätten för andra syften än just det s. k. reparativa.

Skadeståndets andra huvuduppgift, att förmå individen att iaktta hänsyn och aktsamhet i umgänget med sina medmänniskor, så att skador undviks, har genom den föreslagna lagstiftningen skjutits ytterligare i bakgrunden. Skadeståndets preventiva effekt tillmätas i dagens reformarbete ingen betydelse. Våra kunskaper på detta område säges vara bristfälliga. För vår del anser vi dock att det ligger nära till hands att anta, att vetenskapen om att försäkringar eller jämningsregler eliminerar de skadeståndsrättsliga konsekvenserna av ett oaktsamt handlande inte bidrar till större eftertänksamhet utan tvärtom kan bidra till ett alltför stort risktagande. Enligt vår mening har skadeståndet i viss mån en preventiv effekt, vilket man inte kan bortse ifrån vid utformningen av skadeståndslagstiftningen.

Särskilda synpunkter

5 kap. 3 § andra stycket. Den föreslagna samordningsregeln beträffande försäkringar, för vilka den skadelidande själv betalar premier, framstår enligt vår mening som ohillig i många fall. Dyliga försäkringar kan vara anpassade

efter den försäkrades speciella situation eller ha tecknats för att tillgodose önskemålet om ekonomisk trygghet. Som LO och TCO framhållit skulle en samordning i dessa fall gynna en skadevållare på den skadelidandes (försäkringstagarens) bekostnad. Detta ter sig särskilt stötande i de fall försäkringstagaren under många år erlagt sina premier.

Vi föreslår att bestämmelsen utgår.

6 kap. 2 §. Av motivuttalandena till denna paragraf torde få dragas den slutsatsen att, sedan prövningen av skadevållarens ekonomiska förhållanden klart indikerat att jämkning är motiverad, en bedömning skall företas av den skadelidandes ekonomiska situation. Befinnes denna vara så besvärande att konsekvensen av en jämkning för hans del framstår som obillig, skall ifrågasatt jämkning icke genomföras eller eventuellt hegränsas. Resultatet kan bli synnerligen otillfredsställande och många gånger olyckligt för båda parter; man åstadkommer endast ett jämviktsläge på låg nivå.

Detta framstår inte som en särdeles praktisk eller tillfredsställande lösning. Dess yttersta konsekvenser kan bli att båda parter får för sin försörjning förlita sig på samhällets hjälpåtgärder. Mera rationellt förefaller det oss vara att jämkningen genomföres i den utsträckning den är motiverad med hänsyn till den skadevållandes situation och att den skadelidande i stället tillförsäkras täckning för sin skada på annat sätt. Flera lösningar på detta problem kan tänkas. Närmast till hands ligger dock att söka "en samordning med ett system som kan komma att gälla för ersättning för skada uppkommen genom brott. Den utredning som nu överväger detta problem bör också få i uppdrag att framlägga förslag beträffande hur ersättningsfrågan skall lösas för den skadelidande."

Med anledning härav föreslår vi dels att stadgandet om beaktande av den skadelidandes behov av skadestånd skall utgå, dels att brottskadetutredningen får tilläggsdirektiv att snarast lägga fram förslag om hur ersättningsfrågan skall lösas.

Vi har vidare den uppfattningen att bestämmelsen i samma paragraf att "övriga omständigheter" också skall beaktas vid jämkning är förvillande. Enligt föredraganden avses med det citerade uttrycket "graden av den ansvariges skuld". Annat är icke heller gärna tänkbart, eftersom det av de sakkunniga och i propositionen klart manifesterats att den skadelidandes goda ekonomi saknar betydelse för jämkning. Om medvållande som grund för jämkning synes emellertid redan vara stadgat i 6 kap. 1 §, varför en upprepning i andra paragrafen framstår som onödig. Hänvisningen till "övriga omständigheter" bör följaktligen utgå.

Slutligen förmenar vi att en skadelidande som fått finna sig i ett jämkat skadestånd har ett berättigat intresse att få sin sak omprövad om den skadeståndsskyldige av någon anledning skulle få sin ekonomi avsevärt förbättrad. I varje fall gäller detta med stor tyngd under ett antal år närmast efter den för honom oförmånliga skaderegleringen och medan han själv är sysselsatt med att bota skadan. Tidsgränsen kan skönsmässigt bestämmas

till tio år. Vi föreslår därför ett tillägg till 6 kap. 2 § i detta hänseende.

Med hänvisning till det anförda hemställes

att riksdagen beslutar

1. att i 5 kap. 3 § andra stycket skall utgå,
2. att 6 kap. 2 § skall erhålla följande lydelse:

Är skyldighet att utge skadestånd oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt.

Sålunda jämkat skadestånd kan höjas om i denna paragraf avsedda förhållanden, som har legat till grund för skadeståndets bestämmande, senast tio år från skaderegleringen väsentligt ändrats.

3. att hos regeringen hemställa att brottsskadeutredningen får tilläggsdirektiv rörande kompensation åt skadelidande, vars ekonomiska läge på ett obilligt sätt försämrats genom jämkning av skadestånd till följd av ekonomiska förhållanden på den skadevållandes sida.

Stockholm den 10 februari 1975

ASTRID KRISTENSSON (m)

ALLAN HERNELIUS (m)

INGER LINDQUIST (m)

LARS SCHÖTT (m)

ANDERS BJÖRCK (m)

i Nässjö

ULLA JACOBSSON (m)

GUNNAR OSKARSON (m)

ANDERS WIJKMAN (m)

MÅRTEN WERNER (m)

i Malmö